

CURCU ZEYDANIN “FƏRQANƏ GƏLİNİ” ROMANININ LİNGVİSTİK TƏRCÜMƏSİ

Cürci Zeydan tanınmış ərəb yazıçısı və tarixçisi, maarifçisi və publisisti olmuşdur. Ərəb ədəbiyyatında tarixi roman janrının banisidir. O, 14 dekabr 1861-ci ildə Beyrut da anadan olmuş, 21 iyul 1914-cü ildə Qahirə şəhərində vəfat etmişdir. 53 il ömür sürən yazıçı bir-biridən maraqlı romanlar qələmə almışdır. Onun romanları hələ müəllifin sağlığında fars, türk, Azərbaycan, hind, urdu və bəzi Avropa dillərinə tərcümə olunmuşdur. Cürci Zeydanın yazdığı romanlar arasında 1908-ci ildə qələmə aldığı “Fərqanə gəlini” romanı Azərbaycanın mərd, igid oğlu Babəkin tərənnüm edilməsi baxımından Azərbaycan şərqşünaslığında əhəmiyyətli mövqeyə malikdir.

Cürci Zeydanın “Fərqanə gəlini” romanı 1996-cı ildə ərəb dilindən Azərbaycan dilinə görkəmli şərqşünas alim Vilayət Cəfər tərəfindən tərcümə edilmişdir. Əsər o qədər səlis, aydın şəkildə tərcümə olunmuşdur ki, onun sayəsində ərəb mədəniyyətinə yaxından bələd olmaq olur. Dünya ədəbiyyatı tarixində məhz Azərbaycan tarixi və mədəniyyətini hər hansı bir istiqamətdə təsvir edən bu əsərin dilimizə tərcümə olunmasının zəruriliyini söyləməklə Curci Zeydanın “Fərqanə gəlini” əsərinin də bu baxımdan böyük əhəmiyyət daşıdığını xüsusi qeyd etmək lazımdır.

Tərcümə sayəsində romanda erməni obrazları və Babəkin ələ keçirilməsində mühüm rolu olmuş erməni casuslarının fəaliyyəti ilə tanış oluruq. Cahan və ərəb sərkərdəsi Dirğamın məhəbbət xətti üzərində qurulan romanda xəlifə qoşunları ilə xürrəmilər arasındakı müharibə daha çox hadisələrin baş verdiyi tarixi şərait kimi göstərilir. Lakin həmin tarixi şərait fon kimi qalmır, qəhrəmanların həyat fəaliyyətini müəyyənləşdirir, onların yollarında müxtəlif maneələr yaradır. Cahan və Babək, Babək və Afşin, Dirgam və Afşin, Cahan və Afşin, Səman xətti romanın əsas hissələrindəndir. Əsərdə,

bütün hadisələrə və obrazlara yerli-yersiz müdaxiləsi olan şəxslərdən biri də erməni Vərdandır. Vərdan, əslində keçmiş erməni batriqi olan, arvadı Həylanənin Babəkin adamları tərəfindən qaçırılmasından sonra onu geri qaytarmaq və xürrəmilərdən qisas almaq məqsədilə Dirğamın nökrəri kimi fəaliyyət göstərən bir obraz kimi təsvir olunur. V. Cəfər öz tərüməsində qeyd edir ki, ərəb yazıçısı bu obraza nə qədər xüsusi diqqətlə yanaşsa və onu yüksək dəyərlərlə təqdim etməyə çalışsa da, biz onun erməni xislətini çox aydın şəkildə görürük. Tərcüməçi V.Cəfər bu hissəni öz tərcüməçilik qabiliyyəti nəticəsində daha da qabarıq şəkildə bizlərə çatdırmağa müvəffəq olmuşdur.

Bir sözlə, ərəbşünas alim Vilayət Cəfər tərəfindən ərəb dilindən doğma ana dilimizə etdiyi “Fərqanə gəlini” romanının tərcüməsi sayəsində Azərbaycan tarixində çox mühüm yer tutan xürrəmilər hərəkatının və bu hərəkatın rəhbəri əzəmətli Babəkin obrazının təqdim olunması ilə tanış oluruq. Xüsusilə, ermənilərin azərbaycanlılara qarşı məkrli xislətlərini bir daha görə bilməyimiz baxımından “Fərqanə gəlini” romanının çox tarixi əhəmiyyətə malik bir əsər olduğunu öyrənirik. Bəhs etdiyimiz kimi, bu əsər çox oxunaqlı, gözəl tərcümə sənəti nümunəsində meydana çıxmışdır.